

МАЙНОВІ АВТОРСЬКІ ПРАВА ЯК ПРЕДМЕТ ЗАСТАВИ

Основні засоби багатьох підприємств, особливо якщо мова йде про компанії з надання інформаційних послуг, складаються з об'єктів права інтелектуальної власності. До таких об'єктів можуть відноситися комп'ютерні програми, методичні рекомендації, плани тренінгів, семінарів, тексти лекцій та інші. Проте відсутність чіткої регламентації використання даних об'єктів унеможливорює їх використання у діяльності підприємств. Отже дані підприємства втрачають можливість фінансування у кредит під заставу своїх авторських прав, що призводить до гальмування не тільки їх економічного а й інноваційного розвитку.

Зазначені прогалини у законодавстві України з регулювання відносин щодо комерційного використання майнових авторських права у якості предмета застави і становлять предмет дослідження у даних тезисах.

Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) [1] не передбачено формальної процедури для виникнення авторського права.

Авторське право виникає з моменту створення твору.

До майнових прав інтелектуальної власності на твір відносяться: право на використання твору; виключне право дозволяти використання твору; право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом (ст. 440 ЦК України) [1]; право автора на плату за використання його твору (ст. 445 ЦК України) [1]; право автора на частку від суми продажу оригіналу твору (ст. 448 ЦК України) [1].

Майнові права можуть бути предметом застави якщо вони мають майнову цінність, були набуті автором правомірно, можуть відчужуватись від їх володільця.

Право автора на частку від суми продажу оригіналу твору не може бути передано у заставу, бо відповідно до ч. 2 ст. 448 ЦК України [1]

правонаступником по даному праву можуть бути лише спадкоємці. Отже застагодержатель не входить до кола правомірних правонаступників за змістом цих тез.

Також окремо від інших не буде доцільним передавати право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання, бо воно не має жодної матеріальної вигоди для застагодержателя, адже окремо само по собі не несе матеріальної цінності.

Виходить, що до майнових прав, які можна передавати в заставу відносяться: право на використання твору; виключне право дозволити використання твору; право автора на плату за використання його твору.

Договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції (ст. 640 ЦК України) [1], тобто договір застави вважається укладеним з моменту досягнення згоди сторін щодо всіх істотних умов договору.

Отже при укладенні договору застави майнових прав автора слід звертати увагу на такі питання: 1) чи має право особа передавати дані права у заставу; 2) способи використання твору (опублікування, публічне виконання, продаж, передання в найм (оренду) тощо); 3) визначити строк і територію дії відповідних прав; 4) визначити можливість передання майнових прав, отриманих за договором, третім особам; 5) визначити долю право автора на плату за використання його твору: кому воно буде належати; 6) чіткий опис предмета застави на підставі якого його можна індивідуалізувати; 7) визначення способу накладення стягнення у результаті невиконання договору застави.

А як же застагодержатель у результаті не виконання зобов'язання зможе задовольнити свої вимоги за рахунок авторських прав?

У світі вже існує багаторічна практика накладення стягнення на авторські права. Ось декілька прикладів: 1) у результаті банкрутства компанії Nortel Networks майнові права інтелектуальної власності були розпродані з аукціону групі компаній на чолі з Apple і Microsoft, а також EMC, Research In Motion, Sony і Ericsson [2]; 2) у Сергія Мавроді, засновника фінансової піраміди «МММ», який до цих пір повинен обдуреним вкладникам більше ста мільйонів

рублів, були заарештовані авторські права на нову книгу, яку він написав після виходу з в'язниці [3]; 3) Otto Group, один з провідних гравців на європейському ринку дистанційної торгівлі, стала власником значної частини активів свого німецького конкурента Quelle в результаті банкрутства його власника, групи компаній Arcandor AG [4].

З наведених вище прикладів можна зробити висновок, що, як правило, накладення стягнення на майнові права інтелектуальної власності здійснюються шляхом проведення аукціону і задоволення вимог кредитора за рахунок виручених грошей з аукціону.

В Україні також надається перевага публічним торгам. Згідно зі ст. 21 Закону України «Про заставу» [5] та ст. 591 ЦК України [1], у разі задоволення судом позову про звернення стягнення на предмет застави, в рішенні суду зазначається спосіб реалізації предмета застави, шляхом проведення публічних торгів.

Доречно було б ввести альтернативу прилюдним торгам шляхом надання примусової ліцензії.

В Україні ще не має достатнього досвіду для проведення чіткої регламентації дій при укладенні договору застави майнових авторських прав. Проте в умовах всесвітньої інтеграції досвід зарубіжних країн може стати фундаментом для врегулювання даного питання у законодавстві України. Наприклад, у Росії відповідно до Постанови Пленуму ВС РФ і Пленуму ВАС РФ «Про деякі питання, що виникли у зв'язку з введенням в дію частини четвертої Цивільного Кодексу Російської Федерації» від 26 березня 2009 р. № 5/29 зазначається:

- договір застави виняткових прав підлягає державній реєстрації у випадку якщо результати інтелектуальної діяльності або засоби індивідуалізації, права на які є предметом застави, підлягають реєстрації відповідно до Цивільного Кодексу Російської Федерації (п. 2 ст. 1232);
- виступати в якості предмета застави майнові права на результати інтелектуальної діяльності і прирівняні до них засоби індивідуалізації можуть лише за умови, що припустимо їх відчуження від право володільця [6].

У США предметом застави можуть бути лише авторські права, які зареєстровані [7].

У Франції згідно зі ст. L. 132-134 Кодексу інтелектуальної власності застава має бути зареєстрована у спеціальному реєстрі, що зберігаються у Національному інституті промислової власності [7].

Отже з викладеного вище матеріалу можна зробити наступний висновок про те, що у зв'язку з відсутністю чітких вимог до договору застави майнових авторських прав та порядку накладення стягнення на майнові права інтелектуальної власності їх необхідно прописувати при укладені договору застави, враховуючи досвід зарубіжних країн.

Література:

1. Цивільний кодекс України [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/para02551> – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/para02551#o2551> <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/para02551> – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/para02551> – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/para02551>;
2. Банкрота NORTEL растаскивают за \$4,5 млрд [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.copyright.ru/news/business/2011/7/5/Nortel_bankrot/ http://www.copyright.ru/news/business/2011/7/5/Nortel_bankrot/
3. Маргарита Верховская. Отобрали мозги. Впервые в России патент на изобретение ушел за долги. [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newizv.ru/accidents/2008-08-06/95346-otobrali-mozgi.html> <http://www.newizv.ru/accidents/2008-08-06/95346-otobrali-mozgi.html>
4. Бренд QUELLE СТАЛ собственностью ОТТО [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.copyright.ru/ru/news/main/2009/11/8/brend_quelle/ http://www.copyright.ru/ru/news/main/2009/11/8/brend_quelle/
5. Закон України «Про заставу» від 02.10.1992 № 2654-XII [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим

доступу:[http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2654-](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2654-12)

[12http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2654-12;](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2654-12)

6. Мордвинова В. В. Залог исключительных прав и механизм обращения взыскания на предмет залога. [Текст] [Электронный ресурс]. – Режим

доступу:<http://www.nlr.ru/news/20100624/18.pdf><http://www.nlr.ru/news/20100624/18.pdf>

7. Грищенко А. Застава майнових авторських та суміжних прав (порівняльно-правова характеристика за іноземним законодавством) [Текст]/ Грищенко А. // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – № 1. – с. 25-33.

*Олійник Ольга Олегівна – аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*